

Bilder av ett litet krig

Arkadij Babtjenko

Bilder av ett litet krig

Georgien, augusti 2008

*Översättning från ryska av
Maxim Grigoriev & Ola Wallin*

ERSATZ

Av Arkadij Babtjenko har tidigare utgivits:
Krigets färger (2007)

© Arkadij Babtjenko 2009

© Ersatz 2009

Originalalets titel •••

Översättning från ryska Maxim Grigoriev & Ola Wallin

Redaktör Anna Bengtsson

Korrekturläsare Fredrik Gustavsson

Omslag & grafisk form Christer Jonson

Sättning Ola Wallin

Repro Olssons Grafiska, Stockholm

Tryck Livonia Print, Lettland 2009

ISBN 978-91-88858-86-3

www.ersatz.se

Konflikten mellan Sydossetien och Georgien har pågått i ungefär hundra år. Den skärptes efter Sovjetunionens fall, då tre autonoma republiker – Sydossetien, Adjarien och Abchazien – tillkännagav sitt utträde ur sovjetrepubliken Georgien. Den 20 september 1990 förklarade sig Sydossetien självständigt, medan Georgien ansåg att beslutet stred mot konstitutionen. Vid makten i huvudstaden Tbilisi satt nationalisten Zviad Gamsachurdia, med mottot »Georgien åt georgierna«. Han försökte få tillbaka republikerna under sitt protektorat, vilket ledde till krig i Abchazien och Sydossetien. Den 6 januari 1991 marscherade georgiska milisförband och nationella gardet in i Tschinvali, men efter hårt motstånd från sydossetiska styrkor tvingades man retirera tre veckor senare.

Sammandrabbningarna fortsatte under hela 1991 och halva 1992. Under den tiden lämnade alla georgier Tschinvali. Stridigheterna upphörde efter undertecknandet av Dagomysavtalet, som stipulerade eld upphör och inrättandet av en kontrollkommission, i vilken både de georgiska, sydossetiska och ryska sidorna ingick. År 1992 upprättades i konfliktzonen tre fredsbevarande styrkor (en rysk, en georgisk och en ossetisk) om en bataljon vardera.

Från december 1990 till juli 1992 dog 2000 till 4000 människor till följd av konflikten, som emellertid har blossat upp då och då alltsedan dess.

För Tbilisis del resulterade det första kriget i nederlag vid båda fronterna, en de facto förlust av Sydossetien och Abcha-

8 zien, folkmord på den georgiska befolkningen i Abchazien och ett ökat ryskt inflytande i regionen.

För tre år sedan besökte jag Abchazien och hatet mot allt georgiskt var absolut, till och med 16 år efter kriget. I Ossetien var krigets följder mindre dramatiska. I det längsta lyckades osseter och georgier på något vis leva tillsammans i republiken. Det var också relativt vanligt med blandäktenskap. Det berodde delvis på att Ossetien rent territoriellt inte är särskilt sammanhängande. Georgiska och ossetiska byar ligger utkastade om vartannat, ungefär som rutorna på ett schackbräde. Republiken består av enklaver, till exempel ligger den georgiska byn Tamarasjeni i direkt anslutning till republikens huvudstad Tschinvali.

Ryssland å sin sida har alltid betraktat den sydossetiska enklaven som en egen plattform i Transkaukasien, det vill säga länderna söder om bergskedjan Kaukasus. För Kreml är enklaven strategiskt viktig. Kontrollen över den är nyckeln till kontrollen över Georgien – som de senaste åren intagit en västvänlig hållning och strävat efter medlemskap i Nato – och över stora delar av Transkaukasien.

Oron gynnade otvivelaktigt Moskva, som i praktiken ställde sig på den ena partens sida och på alla vis stödde Eduard Kokojtys sydossetiska regim, som huvudsakligen byggde på antigeorgisk hetspropaganda och smuggling av illegala varor.

För Georgien var Sydossetien en nagel i ögat. Bara 20 km från Tschinvali ligger staden Gori, med Georgiens största militärbas. Det var inte Georgien som låg bakom situationen, men enligt

uppgifter i media funderade makthavarna i Tbilisi redan 2004 på 9 en militär lösning. Å andra sidan förberedde sig även Moskva i god tid för krig, framför allt i Abchazien. Ryska trupper byggde till exempel en järnvägsförbindelse till Suchumi – uppenbarligen för att kunna transportera militärmateriel – långt före krigsutbrottet i augusti 2008. Man släppte inte heller Tschinvali ur sikte, och i Nordossetien, på den ryska sidan, samlade man trupper redan 2007. Moskva behövde bara ett tungt vägande skäl för att gå in med armén.

Och detta fick man onekligen av Georgiens president Michail Saakasjvili.

Ömsesidiga skottväxlingar, först endast med handeldvapen, och truppförstärkningar ägde rum redan en vecka innan kriget bröt ut – den 1 eller 2 augusti. Georgien, som försökt hålla fast vid sin återhållsamma strategi och låta bli att besvara de ryska provokationerna, började koncentrera trupper vid gränsen. Konflikten eskalerade dramatiskt den 6 augusti, då en georgisk pansarbil med sex polismän sprängdes. Den ossetiska sidan förklarade att den hade åkt på en mina – dagen innan hade nämligen en ossetisk personbil sprängts i luften när den skulle vända på samma fält. Georgierna var emellertid övertygade om att pansarbilen hade blivit beskjuten – förmodligen som hämnd för personbilen.

Officiellt började det sydossetiska kriget natten till den 8 augusti. Klockan 23.30 inledde Georgien operation »Ren jord«. Med en kombination av infanteri, artilleri och flyg påbörjades

10 ett massivt bombardemang av den sydossetiska huvudstaden Tschinvali. Efter att artilleriet hade gjort sitt gick georgiska arméenheter in i staden. Senare berättade journalisten Dmitrij Stesjin, som befann sig på den georgiska sidan den dagen, att han fotograferade stridsvagnskolonner tills flashminnet tog slut. Emellertid gick endast mindre enheter in i själva staden och på grund av motståndet lyckades man inte hålla den. Beskjutningen från höjderna omkring staden fortsatte i nästan två dygn. Den ryska fredsbevarande styrkan förintades praktiskt taget till siste man.

Ryssland gick in i kriget dagen därpå, den 8 augusti, då 58. armén invaderade Sydossetien. Den 9 augusti avancerade förbanden under strid mot Tschinvali, som man tog kontrollen över ett dygn senare. Den 11 augusti gick ryska trupper in i själva Georgien och dagen därpå stod man utanför Gori, varpå man kom överens om eld upphör.

Enligt generalstabens vicechef Anatolij Nogovitsyn uppgick de ryska förlusterna till 74 döda, 171 sårade och 19 saknade. Enligt min mening ligger siffrorna nära verkligheten. Var det ett högt eller lågt pris för Rysslands storhet och för att hålla Nato borta från sin bakgård?

Jag vet inte. Döm själva.

Moskva, 19 januari 2009

Arkadij Babtjenko

Natten i Vladikavkaz är stilla. Det är få människor ute på gatorna, nästan inga soldater trots att man placerat ut posteringar i gatukorsningarna. Flyktingar syns inte heller till. Kaféer och restauranger håller öppet som vanligt. Det enda som vittnar om att kriget pågår på andra sidan bergspasset är att biljettpriserna plötsligt skjutit i höjden – bara att komma över en flygbiljett är fruktansvärt svårt – och den fördubblade flygtiden: nästan fyra timmar i stället för de vanliga två, då rutten över Beslan förbehålls militärflygplanen.

På flygplatsen möts jag av Alan, en kille i tjugofemårsåldern. Min kollega Olga Borova, som redan åkt till Georgien, har sammanfört oss. De två lärde känna varandra i Beslan – Alan var en av dem som bar ut barnen från skolan.

På vägen berättar han att Rokitunneln som förbinder Ossetien med Ryssland inte verkar ha sprängts eller intagits ännu, men att luftrummet domineras av det georgiska flygvapnet – attackflygplanen jagar bilar med milissoldater. Man kan ta sig till Dzjava, sedan är vägen avspärrad. I dag kom hans far tillbaka från Tschinvali i Sydossetien. Han hade åkt dit med ett jaktgevär. Och kom hem med tretton avskurna öron. Fast det tror jag inte riktigt på.

Enda tecknet på aktivitet i stan finner man i parlamentsbyggnaden. Det lyser i vartenda fönster, korridorerna är fulla av människor, trots att det nästan är midnatt, på torget pågår en demonstration – omkring femhundra personer. Bara kvinnor. Vissa på gränsen till hysteri. Jag frågar Alan vad de vill. De vill ha krig.

Jag får tag på Izrail Totoonti, rådgivare till det nordossetiska parlamentets viceordförande. Han ger sin bild av situationen:

12 »Man håller på att samla alla värnpliktiga. Det pågår en mobilisering av reservstyrkorna, kan man säga, men ingen tvångsmobilisering, utan frivillig. Vi samlar folk genom värnpliktskontoren, men tar långt ifrån alla. Vi försöker förhindra att folk ger sig dit på egen hand. Det finns en åldersgräns, 20–45 år, man måste ha en inskrivningsbok och militärutbildning. Om man blir godkänd utfärdas en inkallelseorder. Ordern om mobilisering kom från Rysslands försvarsministerium. Jag har inte sett den själv, men jag tror att det var så det gick till. Man gör såhär för att kunna garantera alla sociala rättigheter: om något skulle hända, Gud förbjude, då kan familjen räkna med ersättning och förmåner. Uniformer delar man ut till mannarna i Vladikavkaz, men vapen får de först i Dzjava. Tills i lördags morse har ungefär 1 500 man skickats i väg. Nu transporterar man dit ammunition och skjutvapen – kulsprutor, automatkarbiner, granatkastare. Vi vet inte exakt hur många som har stupat – jag tror att det rör sig om några hundra. Förutom de officiellt inkallade reserverna finns det också frivilliga. De tas inte med i de ossetiska förbanden. Omkring trehundra tjetjener är på väg hit, kanske kan vi skriva in dem på det nordossetiska värnpliktskontoret. Det finns frivilliga från Volgograd, veteraner från Afghanistan. Tretusen dagestaner väntar på ett officiellt beslut – deras representant är på plats här i parlamentet. Jag kan inte uttala mig om hur strängt bevakad gränsen är, men reservister släpps igenom utan problem.«

På morgonen den 10 augusti är det rätt kaotiskt på samlingsplatsen för frivilliga (*bild 1*). Det är färre än väntat som vill till Tschinvali, ett par hundra man. I Vladikavkaz får man en känsla av att invånarna absolut stöder Sydossetien – även om man inte

Bild 1. Feu feum nonum am, sum velit nummy nulpt wissim verci ex er suscipsum ilis nos alitEm in volore vent lor sequam zzriureet, commodigna consenis nullan.

delar in det i »Syd« och »Nord«, man säger helt enkelt Ossetien eller Alanien – men de har inte själva bråttom att gripa till vapen. Någon massrörelse är det inte tal om. Visserligen struntar de flesta i värnpliktskontoren och åker själva, men det är ändå inte något större antal.

14 Jag byter om till uniform och skriver in mig som frivillig i tredje plutonen. På listan står jag som nummer tjugo. Med mig avslutas registreringen. Totalt har man bildat fyra plutoner. Resten tänker man skicka i väg i morgon.

Enligt Zilim Vatajev, chef för den allmänna staben, är rekryteringen av frivilliga till Tschinvali tills vidare avslutad. Beslutet kom under natten. Officiellt är vi nu en räddningsbrigad, med uppdraget att bistå civilbefolkningen, evakuera flyktingar och återställa stadens infrastruktur.

De flesta frivilliga är osseter, men det finns också några kosacker med sablar och traditionella piskor samt en del ryssar. Tre fyra man har egna vapen – kalasjnikovar. Den gemensamma inställningen är att man ger sig ut i krig för sitt Fosterland.

Den mest iögonfallande figuren är en rysk soldat från de fredsbevarande styrkorna med en stor blåtira. Randig sjömans-tröja, basker, skrikig kamouflagejacka och en stank av sprit. Han har varit på permission och försöker nu ta sig tillbaka till sitt förband. Utländska journalister flockas omkring honom som flugor kring honung. Han ger gärna intervjuer. Som Rysslands ansikte utåt, så att säga.

I staben tittar man snett på honom, men försöker inte gömma undan honom för journalisterna – åt helvete med er, tänker man, filma på bara, vi är öppna mot media. Som journalist tycker jag att det är talande. Om folk inte slingrar sig undan frågor och inte försöker dölja något, innebär det att de känner sig övertygade om det riktiga i sin sak.

Det är redan eftermiddag när vi kommer i väg. Fem till sju bussar (*bild 2*). Bussarna åker skytteltrafik: dit transporterar man frivilliga, bröd och – det viktigaste – vatten; hit kvinnor och barn. För vår chaufför är det redan andra turen i dag och säkert inte den sista.

Den smala enfiliga vägen slingrar sig utmed bergsväggarna. Ossetien är vackert (*bild 3*). Bergen är lägre än i Tjetjenien och därmed inte lika karga och stränga. Här finns det liksom mer liv, det är lite försonligare. Allt är inbäddat i grönska. Solen skiner (*bild 4*).

Efter Alagir är vägen blockerad av militärfordon (*bild 5*). Det är 58. armén som är ute. Och hela armén, verkar det. Kolonnen är tio mil lång, om inte längre. Massor av trasiga fordon. Det är som vanligt – utrustningen är i uselt skick. Jag räknar till tio välta lastbilar. Två »Ural« har kört utför stupet på samma gång. Tillplattade förarhytter. Alltså finns det redan stupade utom strid.

Vid gränskontrollen släpps alla förbi, allt som krävs är ett pass. Det enda de frågar är om man har ett vapen. Inte för att de tänker beslagta det: man får helt enkelt inte återvända med ett vapen.

Framför Tjertovbron står ett missilförband (*bild 6*). På håll ser man inte om det är »Iskander« eller »Totjka-U«, men det är seriösa grejer.

Rokitunneln är igenproppad. Trafikstockning i båda riktningarna. När armén förflyttar sig stoppas den civila trafiken. Fast vår kolonn kommer igenom utan problem. Den tre kilometer långa tunneln saknar i praktiken ventilation. Molnet av damm och avgaser ligger så tjockt att man inte ser vägen ens med helljuset på. Det går knappt att andas (*bild 7*). Två trasiga bandkanoner står stilla i tunneln. Besättningarna mekar med motorerna. För ansiktena har de sjalar, för att rena luften lite.